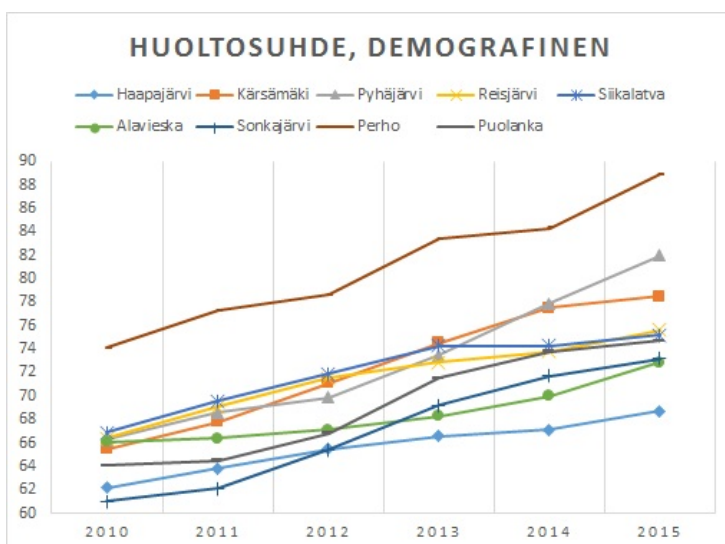
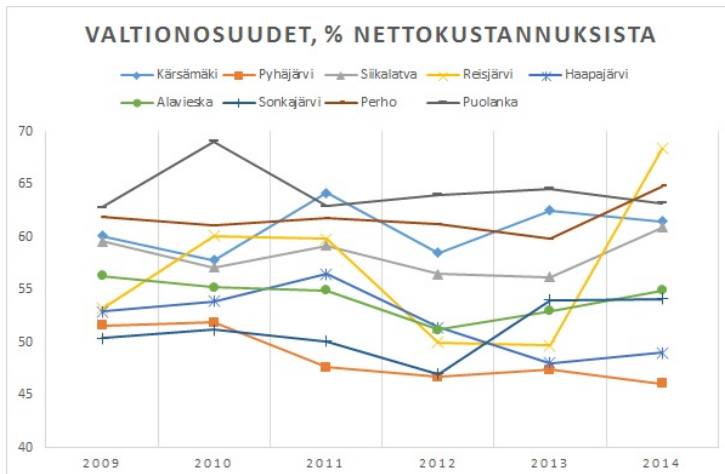
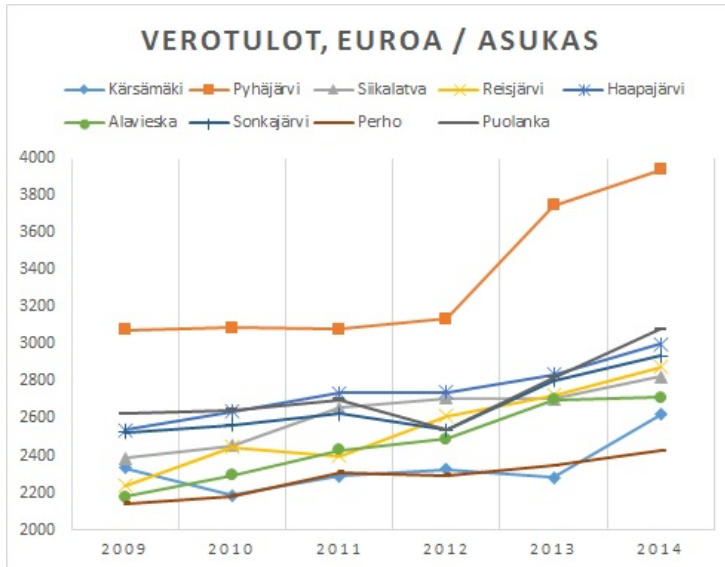
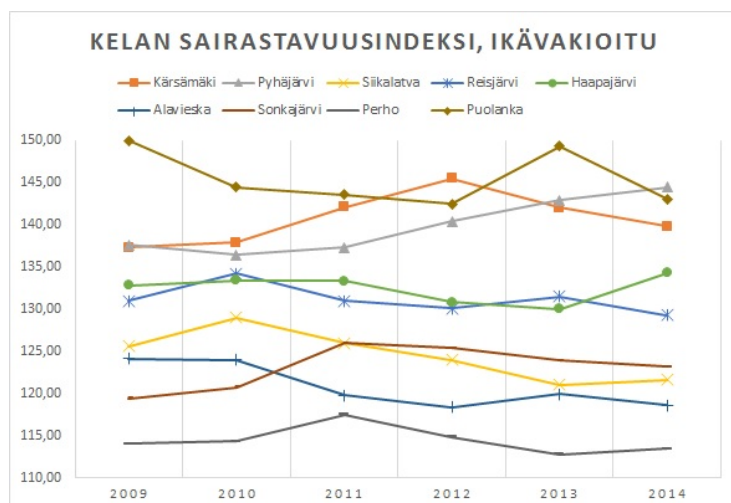

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Verotulojen kasvu pysähtyi vuonna 2009 mistä asti verotulojen kehitys on ollut negatiivinen. Aleneva kehitys näyttää pysähtyvän yrityspuolen uusien investointien käynnistyttyä 2015 alkaen. Kärsämäen valtionosuus riippuvuus on verrattain korkea samasta syystä. Huoltosuhteen kehitys on taittunut hyvään suuntaan vuodesta 2014 lukien mikä kertoo työikäisen väestön muuttoliikkeen hidastumisesta.

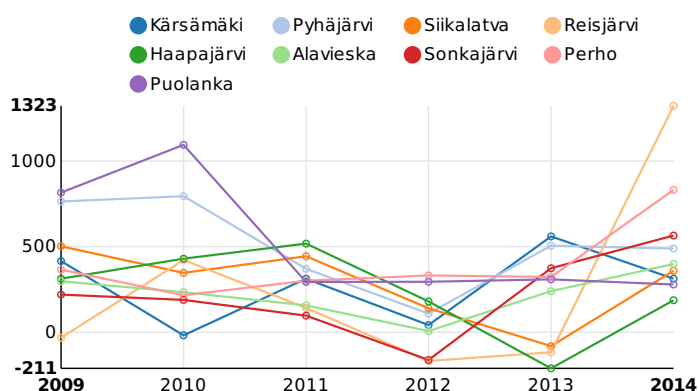
Kunnan väestö 2015 lopussa 2655 asukasta. Väestö vähenee edelleen ja huoltosuhde kasvaa virallisen ennusteen mukaan, mikä ei huomioi kunnan omia strategisia tavoitteita. Kunta strategiassa tavoittelee väkiluvun positiivista kehitystä aktiivisen elinkeino- ja elinvoimapolitiikan avulla.

Kunnan palvelurakennetta on uudistettu voimakkaasti. Sosiaali- ja terveystalveuden palvelut on tuotettu yksityisen palvelutuottajan toimesta 2015 alusta. Myös siivous- ja ruokapalvelut ostetaan ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Sivistiötoimi varhaiskasvatuksesta lukiokoulutukseen saakka on kunnan keskeinen oma palvelukokonaisuus.

Kärsämäen kunnan sairastavuusindeksi on koholla edelleen, mutta hienoisessa laskussa v. 2012-2013. Sairastavuusindeksi ilmaisee miten tervettä tai sairasta väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (=100). Luku on laskettu ikävakioituna. Kelan sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilastomuuttajaan: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä (16-64-vuotiaat) sekä erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuteen väestöstä. Lopullinen indeksi on kolmen osaindeksin keskiarvo. Suomen kunnista noin 10 % kuuluvat siihen ryhmään joissa sairastavuusindeksi on korkea. Pohjanmaa, Pohjois-Savo ja Lappi ovat alueellisesti niitä alueita joissa sairastavuusindeksi on korkea. Kärsämäen väestörakenne on muuttunut, jossa yli 65 vuotiaiden osuus vuonna 2015 oli 24,7% ja 75-84 vuotiaiden osuus on 9%. Työikäisten osuus on 56% ja alle viisitoista vuotiaiden osuus 19,3% (ennallaan). Suurimmat sairastavuuserot olivat sydän- ja verisuonisairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien, vakavien mielenterveysairauksien ja dementtiaan sairastuneiden välillä.

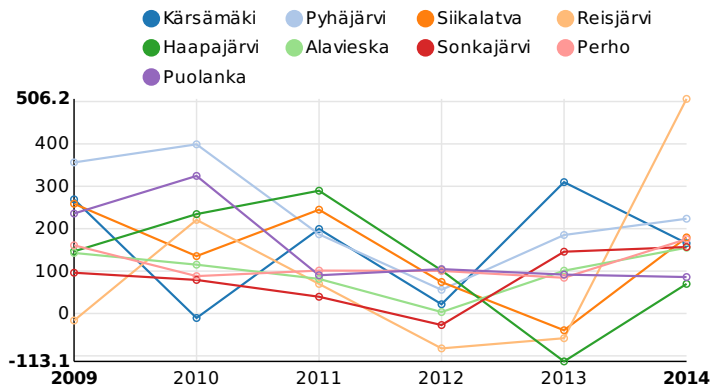
Kiinnitetään huomiota ennalta ehkäisyyn yhdessä terveydenhuollon, terveystalveuden ja liikunta- ja vapaa-ajan kanssa.

Vuosikate, euroa / asukas

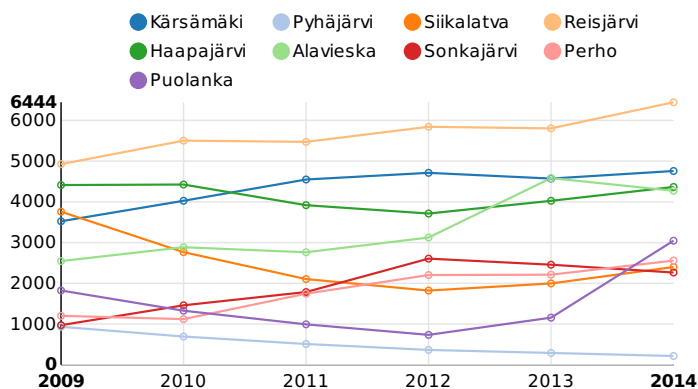
Haapajärvi : 187.00
 Puolanka : 279.00
 Kärsämäki : 313.00
 Siikalatva : 359.00
 Alavieska : 399.00
 Pyhäjärvi : 489.00
 Sonkajärvi : 565.00
 Perho : 832.00
 Reisjärvi : 1323.00

Vuosikate, % poistoista

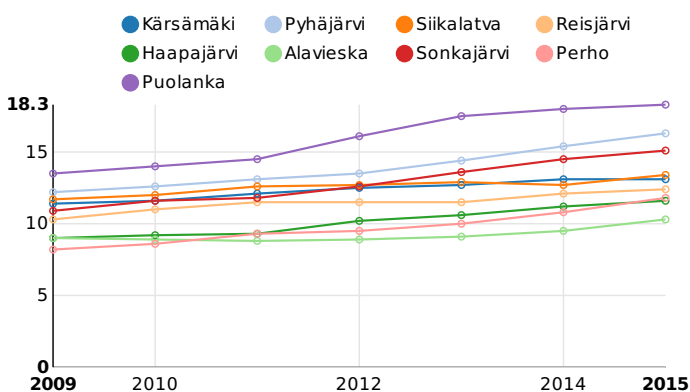
Haapajärvi : 69.80
 Puolanka : 85.90
 Alavieska : 155.10
 Sonkajärvi : 156.80
 Kärsämäki : 165.60
 Perho : 175.40
 Siikalatva : 179.40
 Pyhäjärvi : 223.50
 Reisjärvi : 506.20

Lainakanta, euroa / asukas

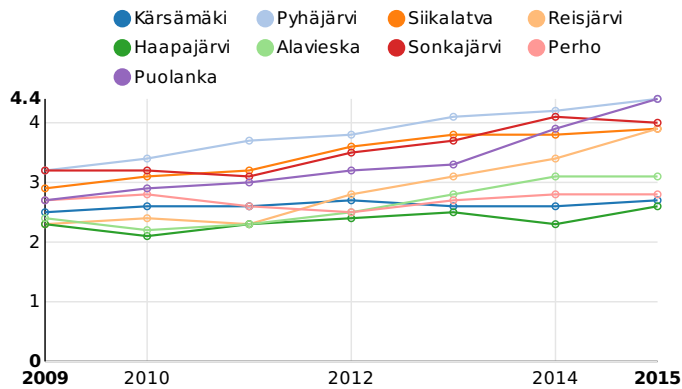
Pyhäjärvi : 216.00
 Sonkajärvi : 2265.00
 Siikalatva : 2400.00
 Perho : 2558.00
 Puolanka : 3046.00
 Alavieska : 4271.00
 Haapajärvi : 4365.00
 Kärsämäki : 4757.00
 Reisjärvi : 6444.00

65 - 74-vuotiaat, % väestöstä

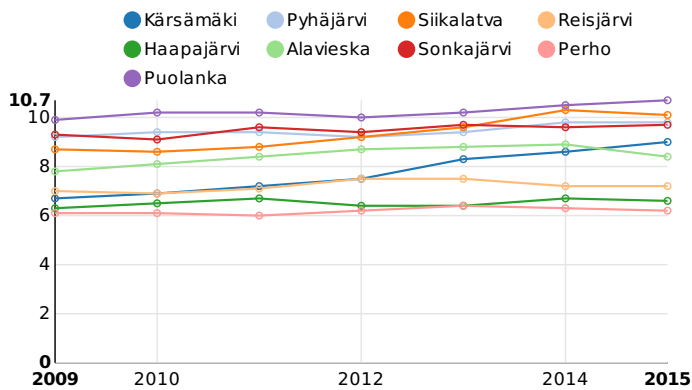
Alavieska : 10.30
 Haapajärvi : 11.60
 Perho : 11.80
 Reisjärvi : 12.40
 Kärsämäki : 13.10
 Siikalatva : 13.40
 Sonkajärvi : 15.10
 Pyhäjärvi : 16.30
 Puolanka : 18.30

85 vuotta täyttäneet, % väestöstä

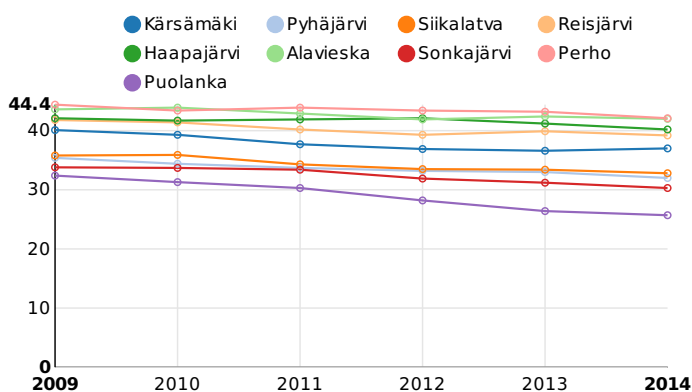
Haapajärvi : 2.60
Kärsämäki : 2.70
Perho : 2.80
Alavieska : 3.10
Siikalatva : 3.90
Reisjärvi : 3.90
Sonkajärvi : 4.00
Pyhäjärvi : 4.40
Puolanka : 4.40

75 - 84-vuotiaat, % väestöstä

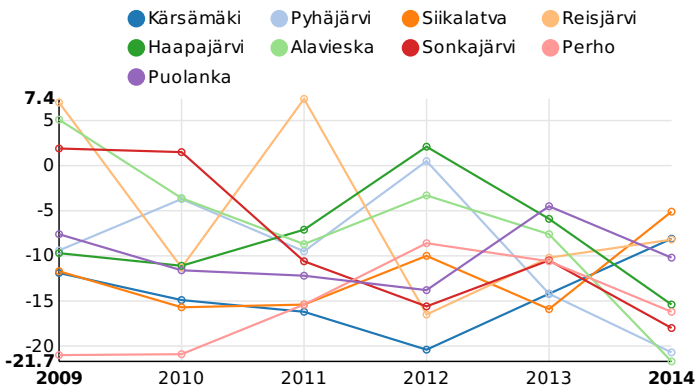
Perho : 6.20
Haapajärvi : 6.60
Reisjärvi : 7.20
Alavieska : 8.40
Kärsämäki : 9.00
Sonkajärvi : 9.70
Pyhäjärvi : 9.80
Siikalatva : 10.10
Puolanka : 10.70

Lapsiperheet, % perheistä

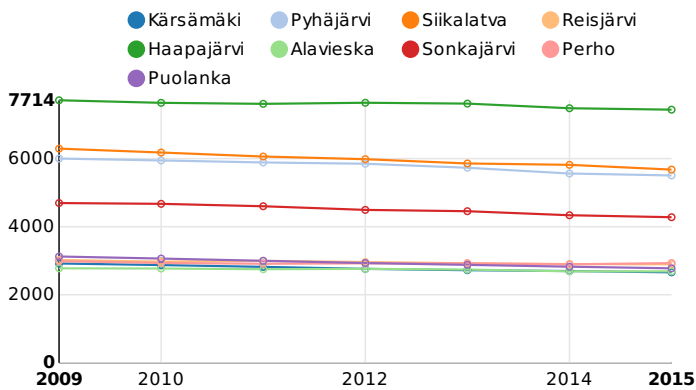
Puolanka : 25.70
Sonkajärvi : 30.30
Pyhäjärvi : 32.00
Siikalatva : 32.80
Kärsämäki : 37.00
Reisjärvi : 39.20
Haapajärvi : 40.20
Alavieska : 42.00
Perho : 42.10

Kuntien välinen nettomuutto / 1 000 asukasta

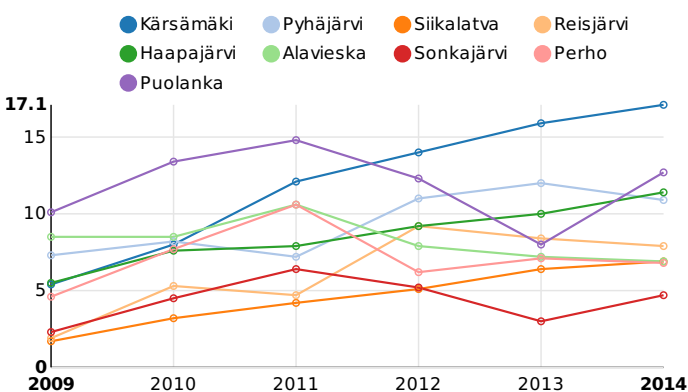
Alavieska : -21.70
 Pyhäjärvi : -20.70
 Sonkajärvi : -18.00
 Perho : -16.20
 Haapajärvi : -15.40
 Puolanka : -10.20
 Reisjärvi : -8.20
 Kärsämäki : -8.10
 Siikalatva : -5.10

Väestö 31.12.

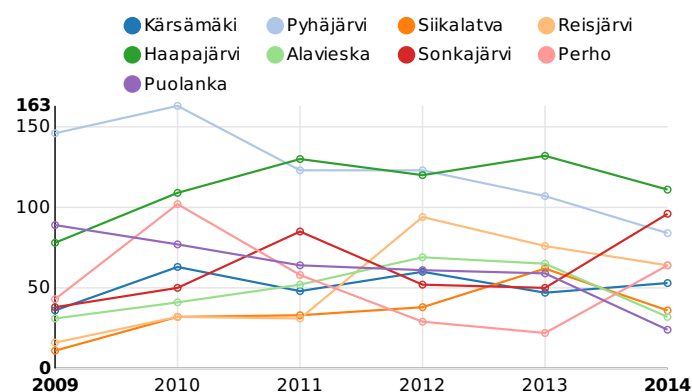
Kärsämäki : 2658.00
 Alavieska : 2687.00
 Puolanka : 2776.00
 Reisjärvi : 2894.00
 Perho : 2931.00
 Sonkajärvi : 4278.00
 Pyhäjärvi : 5505.00
 Siikalatva : 5677.00
 Haapajärvi : 7438.00

Lastensuojelun avohuollolisten tukitoimien piirissä 0 - 17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Sonkajärvi : 4.70
 Perho : 6.80
 Siikalatva : 6.90
 Alavieska : 6.90
 Reisjärvi : 7.90
 Pyhäjärvi : 10.90
 Haapajärvi : 11.40
 Puolanka : 12.70
 Kärsämäki : 17.10

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

Puolanka : 24.00
 Alavieska : 32.00
 Siikalatva : 36.00
 Kärsämäki : 53.00
 Reisjärvi : 64.00
 Perho : 64.00
 Pyhäjärvi : 84.00
 Sonkajärvi : 96.00
 Haapajärvi : 111.00

2 Hyvinvointitiedon ja tehtyjen toimenpiteiden arviointi, yhteenveto ja johtopäätökset

Kärsämäen kunnan valtuustokauden 2013-2016 hyvinvoinnin- ja terveydenedistämisen suunnitelman painopisteinä ovat:

1. Lasten- ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen, 2. Työikäisten hyvinvointi, 3. Ikääntyvien toimintakyvyn ylläpitäminen.

Näiden painopisteiden tavoitteiden saavuttamiseksi on tehty toimenpiteitä, jotka on koottu alla olevaan suunnitelmataulukkoon.

Tavoitteista on toteutunut mm. seuraavat:

- Lapset puheeksi -koulutus ja -työmenetelmän käyttö jatkuvat
- välkäri -toimintaan oppilaiden koulutus jatkuu
- työikäisten painonhallintaryhmä on toteutunut
- KKI-hankkeen testibussi testaa ja motivoi kuntalaisia liikkumaan
- työttömien terveystarkastukset jatkuvat
- ikäihmisten ennaltaehkäisevät kotikäynnit jatkuvat
- kolmannen sektorin merkittävä osuus vapaaehtoistyössä jatkuu

Terveysaseman aukioloaika on lisätty niin, että kaksi päivää viikossa terveysasema on avoinna myös iltaisin klo 18 asti. Palvelut on suunnattu silloin lapsiperheille, erityisesti äitiys- ja lastenneuvolan lääkärin vastaanotot on sijoitettu klo 16 jälkeen työssäkäyville vanhemmille. Terveysasemalla tuotetaan myös lähipalveluna erikoislääkärin vastaanottoja mm. Diabeteslääkärin, psykiatrin, neurologin, geriatrin, lastenlääkärin ja työterveyslääkärin vastaanottoja.

Vuonna 2015 vastaanottokäyntejä lääkärin vastaanotolla, terveysasemalla oli yhteensä 4598 ja eri asiakkaita yhteensä 2021. Hoitohenkilökunnan suorittamia vastaanottoja oli yhteensä 5139. Hammaslääkärin suorittamia vastaanottokäyntejä oli 1028 ja suuhygienistin käyntejä oli 172. Työnjaolla ja yhteistyöllä vastaanottokäynnit ovat jakautuneet tasaisemmin eri ammattiryhmien välillä. Paljon tukea tarvitseva potilas on hyötynyt omahoitajan vastaanotoista.

Psykiatrin vastaanotolla kävi yhteensä 71 eri asiakasta ja käyntejä oli yhteensä 134. Psykologin vastaanottokäyntejä oli 211 ja asiakkaita oli yhteensä 29.

Puheterapiaa annettiin 34 eri asiakkaalle yhteensä 196 kertaa. Jalkahoidon piirissä oli yhteensä 19 asiakasta. Verinäytetutkimuksia oli yhteensä 15 052 ja näytteenottoa oli yhteensä 6055.

Koulu - ja opiskelijaterveydenhuollon lääkärikäyntejä vuonna 2015 oli yhteensä 163. Terveystarkastuksen suorittamia terveystarkastuksia oli 1017 ja eri asiakkaita oli yhteensä 356.

Lastenneuvolan lääkärikäyntejä oli 178 ja eri asiakkaita yhteensä 141. Terveystarkastuksen suorittamia terveystarkastuksia oli 257 lasta ja yhteensä käyntikertoja oli yhteensä 567.

Äitiysneuvolan lääkärintarkastuksessa oli vuoden 2015 aikana yhteensä 45 äitiä ja tarkastuksia tehtiin 50. Terveystarkastuksen suorittamia tarkastuksia oli 329. Naisille suunnattuja terveystarkastuksia tehtiin yhteensä 180 eri ikäiselle naiselle.

Ennaltaehkäiseviä käyntejä oli vuonna 2015 yhteensä 2342, ja niitä suoritettiin 817 eri asiakkaalle. Ennaltaehkäisevän työn kattavuusprosentti on lähes 30%.

2.1 Lastensuojelu ja perhetyöntekijät

Lastensuojelu toiminnassa on käynnistetty vuoden 2015 alussa uusi toimintamalli, jossa perheiden ja lasten hyvinvointiin on annettu tukea jo ennaltaehkäisevästi mm. perustamalla kaksi uutta perhetyöntekijän toimea hyvinvointineuvolaan. Perhetyöntekijät toimivat perheissä ja tukevat perheiden arjessa selviytymistä ohjaamalla ja varhaisella puuttumisella ongelmatilanteissa. Uutena toimintamuotona on otettu käyttöön yhteistyö neuvolan ja perhetyön välillä, sen myötä tehdään yhdessä ensimmäinen kotikäynti lapsen syntymän jälkeen. Näillä keinoilla raskaimmat toimenpiteet on vältetty. Vuonna 2015 lastensuojeluilmoituksia tehtiin 32 kpl. Lastensuojelutarpeen selvityksiä oli neljä kappaletta ja uusia asiakkuuksia yksi. Sijaishuollossa on 5 lasta, joista kaksi on sijoitettu laitokseen ja 3 sijaisperheeseen. Kiireellisiä

sijoituksia ei ole tehty.

Yhtenä suurimmista haattatekijöistä voisi mainita päihdeidenkäytön, joka on viime vuosina lisääntynyt kaikissa ikäryhmissä. Sataprosentista alkoholia on myyty 2015 vuonna jokaista 15 vuotta täyttäneeltä kohti koko Suomessa 8,52 litraa. Pohjois-Pohjanmaalla luku on 8,35 litraa, Keski-Pohjanmaalla 8,02 litraa ja Etelä-Pohjanmaalla 7,21 litraa jokaista 15 vuotta täyttäneeltä henkilöä kohden. Maakuntien välillä on suuria eroja, ja Pohjois-Pohjanmaa johtaa tilastoa. Alkoholin lisäksi käytetään muita päihdyttäviä aineita.

Kärsämäkisille lapsiperheille pidettiin päihdeilta koululla Attendon päihdelääkärin toimesta syksyllä 2015. Iltaan osallistui vain muutama kuntalainen ja mukana oli luottamushenkilöitä, opettajia sekä terveydenhuollon henkilökuntaa.

Tulevaisuudessa kehitetään eri muotoja kuntalaisten osallistumista tapahtumiin.

Lastensuojelussa huolta on herättänyt koulukiusaaminen ja toimenpiteet sen vähentämiseksi on jo aloitettu. Kiusaamista tapahtuu myös paljon sosiaalisessa mediassa.

2.2 Elämänlaatu

Kärsämäkisten (Pohjois-Pohjanmaa) elämälaatua 2015 tutkitussa kyselyssä (EUR-HIS8) hyväksi tuntevien % osuus oli pysynyt samana vuoteen 2014 verrattuna 20-64 vuotiaiden työikäisten kohdalla, jopa 55 % tutkituista tunsivat elämänsä laatuunsa hyväksi. Kärsämäkisten elämänlaatu ei poikkea koko Suomen tuloksesta. <http://www.hyvinvointikompassi.fi/fi/web/hyvinvointikompassi/indikaattori-/indicator/r/503/c/500/g/total/i/4271>

Erityishuomiona voidaan mainita, että Etelä-Pohjanmaalla elämänsä laatuunsa hyväksi tuntevien osuus on 53,8 %, eli yli yhden prosentin heikompi kuin Pohjois-Pohjanmaalla ja tulos poikkeaa koko maan tuloksesta.

Pohjois-Pohjanmaalla lääkärissä käyntien määrä poikkeaa verrattuna Etelä-Pohjanmaahan, jossa käyntejä 1000 asukasta kohden on 1,8 käyntiä, kun taas Pohjois-Pohjanmaalla käyntejä oli 1,2 käyntiä / 1000 asukasta kohden. Tämä voi selittyä myös osittain työnjaollakin, mutta onko elämänlaadun tutkimuksessa saadulla tuloksella vaikutusta tähän, olisi mielenkiintoista tietää?

3 Valtuustokauden 2013-2016 arviointi ja evästyksen päättävältä valtuustokaudelta

Valtuustokauden alkupuolella kunnan hyvinvointitehtävän hoitaminen vaikutti haasteelliselta kunnan taloudellisesta näkökulmasta. Valtuustokauden aikana asia on saatu kestäväälle pohjalle, mikä on edellyttänyt suuria palvelurakenteen uudistuksia. Merkittävien näistä on soten ulkoistaminen ja kuntastrategian uudistaminen.

Kärsämäen kunta otti tavoitteekseen vuonna 2013 Pohjois-Pohjanmaan maakunnan Muutos nyt Hyvinvointisopimuksen strategiset päämäärät:

•Tavoite 1 sairastavuus pienenee

- Sairastavuusindeksi alenee 5% vuoteen 2017 (v. 2015 113,8 / v. 2011 113,9)
- Kärsämäen sairastavuusindeksi 2015 136,6 (v. 2011 142,1)
- Kansantautien summaindeksi alenee 5% vuoteen 2017 (v. 2015 136,1 / v. 2011 138,8)
- Kärsämäen kansantauti-indeksi 2015 157,5 (v. 2011 155,5)

Kärsämäen sairastavuus indeksin osalta tavoite ei vuoden 2015 tilastoluvun valossa näytä toteutuvan. Kansantauti-indeksit ovat selkeästi maakunnan keskimääräisiä lukuja korkeammat.

•Tavoite 2 terveyserot pienenevät

- Koettu terveys keskimääräinen tai huono, tavoitteena on lähentä koko maan tasoa (vuonna 2011 naisilla 35% ja miehillä 39%)
- Kärsämäellä käytettävissä vain kouluterveyskyselyn tulokset, jonka mukaan vuonna 2011 yläkoulun oppilaiden koettu terveys oli samansuuruinen koko maan ja maakunnan tilastoihin verrattuna.
- Vuonna 2015 lukiolaisista 28% koki terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi, koko maassa 17%. Pohjois-Pohjanmaalla 18% vuonna 2013.

•Tavoite 3: Nuorisotyöttömyys vähenee

- Tavoitteena on, että nuorisotyöttömyys vähenee alle keskimääräisen työttömyysprosentin maakunnassa (15-24 vuotiaista 2011 16,7% / 2014 22,9% ja Kärsämäellä 2011 11,2% / 2014 15,9%).
- Kärsämäellä oli 31.12.2014 alle 25 vuotiaista työtöntä 28. Työttömyysprosentti 14,9 %, Pohjois-Pohjanmaalla 16,4%. 31.7.2016 alle 25 vuotiaista työtöntä 15 henkilöä ja työttömyysprosentti 12,6 %, Pohjois-Pohjanmaa 16%
Nuorisotyöttömyyden osalta tavoite ei pitkään jatkuneen heikon taloussuhdanteen vuoksi näytä toteutuvan.

•Tavoite 4: Toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkuuksien määrä vähenee

- Tavoite Pohjois-Pohjanmaalla on pysyä alle koko maan tasosta (vuonna 2010: 18-24v. 3,0%, 25-64v. 2,2% ja 2014: 18-24v. 3,6%, 25-64v. 2,3%)
- Kärsämäellä toimeentulotukea sai pitkäaikaisesti 25-64 vuotiaista 1,0% 2014 (vuonna 2012 18-24v. 3,4%, 25-64v. 1,0%), aiemmilta vuosilta sekä vuodelta 2014 nuorten osalta tietoa ei ole saatavilla, koska tietosuojaan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaisia tietoja ei julkisteta.

•Tavoite 5: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuus vähenee

- Hyvinvointisopimuksen tavoitteena on 5% (v.2010 9,8%, 2014 6,8%)
- Kärsämäkisistä nuorista ei ollut opiskelemaisissa tai heillä ei ollut perusasteen jälkeistä koulutusta 2010 10,7% / 2014 6,2%.

- Kärsämäen lukiosta vuosina 2013-2014 ylioppilaaksi valmistuneista sai heti samana vuonna opiskelupaikan yliopistoista tai ammattikorkeakouluista 57,2%. Koko Suomessa vastaava luku oli 30,1% ja Pohjois-Pohjanmaalla 33,3%

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osalta tulevaisuudessa korostuu elinkeinopalvelut ja sivistystoimi sekä yhteydet ja yhteistyö uuden maakuntahallinnon kanssa. Huomiota tulee kiinnittää erityisesti varhaiskasvatuksen ja perhepalveluiden sekä ikääntyvän väestön palvelujen yhteistyöhön kunnan ja maakuntahallinnon välillä. Tärkeä kokonaisuus on myös työllistämispalvelujen ja etsivän nuorisotyön tarkoituksenmukainen toiminta kunta- ja maakuntatasolla.

4 Kuntastrategian painotukset ja linjaukset

Kärsämäen kuntastrategia 2011-2015:

Onnelliset nuoret

- tilat ja tapahtuma- ja kokoontumispaikat
- nuorisotyön sisältö ja organisointi
- tiedottaminen

Onnelliset perheet

- arjessa selviytyminen
- hyvät harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuudet
- turvallinen ympäristö
- hyvä koulu

Innostuneet ja osaavat yrittäjät

- maatalous- ja seutuyrittäjät
- muut yrittäjät ja yritykset

5 Hyvinvoinnin edistämistä tukevat ohjelmat ja suunnitelmat

[Kärsämäen kunnan kuntastrategia 2011-2015](#)

[Kärsämäen kuntastrategia vuosille 2016-2021](#)

[Kärsämäen kotouttamisohjelma](#)

[Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2009-2012](#)

[Lastensuojelusuunnitelma 2013-2016](#)

[Kärsämäen kunnan vanhuspoliittinen suunnitelma 2003-2015](#)

[Kärsämäen lapsi- ja nuorisopolitiittinen ohjelma](#)

[Kärsämäen kunnan valmiussuunnitelma 2010](#)

[Seudullinen päihdestrategia 2009-2012](#)

[Kärsämäen hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen toimeenpanosuunnitelma](#)

[Kärsämäen liikenneturvallisuussuunnitelma](#)

[Laki ikääntyvän väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista](#)

[Tietoa kuntapäätäjille vanhuspalvelulaista](#)

[Talousarvio 2015 Talous- ja toimintasuunnitelma 2016-2017](#)

[Talousarvio 2016 Talous- ja toimintasuunnitelma 2017-2018](#)

[Hyvinvointikertomus valtuustokaudelta 2009-2012 ja hyvinvointisuunnitelma valtuustokaudelle 2013-2016](#)

[Vuosittainen raportti vuosilta 2014-2015 ja suunnitelma vuodelle 2016](#)

Hyvinvointisuunnitelma

Painopistealue ja kehittämiskohde/kohteet

1)

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Alle kouluikäisten lapsiperheiden tukeminen	* Jokaisella kunnallisessa päivähoitossa olevalle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma * Erityislastentarhanopettajan palveluiden tarjoaminen erityistä tukea tarvitseville lapsille yhteistyössä muiden Selänteen alueen kuntien kanssa * Kaksi portainen Lapset puheeksi menetelmän käyttöönotto (hyvinvointisopimuksen hyvä käytäntö)/ sivistystoimi, Attendo, Selänne	* Erityislastentarhanopettajan kustannukset 10 000€?	* Tehdyt varhaiskasvatussuunnitelmat: 2013, 2014 ja 2015 tehty kaikille päivähoitossa oleville lapsille * Erityislastentarhanopettajan saatavuus: syksystä 2014 alkaen 2 pv/kk. Syksystä 2015 alkaen ei elton palveluita, ei erityistä tukea tarvitsevia lapsia. * Lapset puheeksi menetelmän käyttöönotto 1.1.2015 perusopetuksessa ja 1.8.2015 varhaiskasvatuksessa. Menetelmäkouluttajia 2015 varhaiskasvatuksessa 2 ja perusopetuksessa 2. 2015 varhaiskasvatuksessa kaikki ja perusopetuksessa 75 % vakituksessa työsuhteessa olevat koulutettu. 2015 perusopetuksessa tarjottu LP-keskustelua 172, käyty 139 ja varhaiskasvatuksessa tarjottu 80 ja käyty 57.
	Ennaltaehkäisevä perhetyö. Vastuuhenkilönä johtava sosiaalityöntekijä ja Attendo palvelun tuottajana 2015 alkaen. Sitä ennen Selänne.	Kärsämäellä kaksi perhetyöntekijää	Perheiden lukumäärä vuonna 2015: 6 perhettä.
	Lapsiperheiden kotipalvelu, 1.4.2015 alkaen uuden sosiaalihuoltolain mukainen lakisääteinen palvelu. Palveluntuottajana Attendo	työntekijät kotipalvelussa.	Perheiden lukumäärä vuonna 2015: 4 perhettä
	Hyvinvointineuvola vuodesta 2015 alkaen, jossa nimetty hyvinvointikoordinaattori. Attendon vastuulla.	Hyvinvointineuvolassa tiivis yhteistyö terveydenhuollon, koulun ja lastensuojelun kanssa.	Toteutuneet hyvinvointineuvola kokoukset 2015: noin 8 tapaamista.
	Lastensuojelun tehostettu perhetyö, jossa	Kärsämäellä kaksi perhetyöntekijää	Perheiden lukumäärä vuonna 2015: 18 perhettä

	lastensuojelu asiakkuus. Vastuuhenkilönä lasten vastaava sosiaalityöntekijä.		
	Perhekeskus , avoimet varhaiskasvatuspalvelut Kärsämälle.	1 ohjaaja	Toiminnan aloitus maaliskuussa 2016
Lapset ja nuoret pysyvät terveisinä Liikunta lisääntyy Lasten ylipaino vähentyy	* liikunnan tuntimäärää kasvatetaan koulussa / uuden opetussuunnitelman mukaisesti 1.8.2016 lähtien * välkkäritoiminta * oppilaiden (1-2.lk ja erityisoppilaat) maksullinen aamu- ja iltapäivätoiminta * mahdollistetaan kuntalaisten ja seurojen monipuolinen urheilukentän käyttö * järjestetään kerhotoimintaa 1-9.lk * lähiliikuntapaikkojen ylläpito * ravitsemusterapeutin luennot yläkoulun oppilaille / kouluterveydenh. ja diabeteshoitaja * erityisesti alle kouluikäisten lasten vanhempien elintapaohjaus / neuvola, varhaiskasvatus * suositusten mukainen päiväkot- ja kouluruokailu; vihannesten/ salaatin käytön lisääntyminen * Ruokailulinjaston muutos Frosteruksen koululla * Tuetaan kotona yhdessä syötyjen aterioiden tärkeyttä / esim. esillä vanhempainilloissa	* Lautakunta koulut ja opettajat iltapäivätoiminnan ohjaajat Urheilualuiden hoitaja. koulut,nuorisotoimi,yhdistykset,srk ruokahuolto * Budjetin puitteissa ravitsemusterapeutin Kärsämälle käytettävissä olevasta ajasta	* Koulutettu välkkärioppilaita 2016 23 oppilasta, 2015 16 oppilasta ja 2014 14 oppilasta ja. Jokaisella 0-9.lk oppilaalla on yksi 25 min välitunti/vk. * aamu- ja iltapäivätoiminta 2015: syksyllä AP 4-7 lasta ja IP 8-14 lasta, keväällä AP 2-4 lapsi ja IP 8-10 lasta 2014: syksyllä AP 5-6 lasta ja IP 8-12 lasta, keväällä AP 1 lapsi ja IP 6-9 lasta 2013: syksyllä AP 1 lapsi, IP 6-10 lasta ja keväällä AP ei ole massassa, IP 5-9 lasta. * Pidetyt koulun kerhot 2015: Kevätlukukaudella oli erilaisia kerhoja yhteensä 12, osallistujia 162 ja niissä pidettiin yhteensä 218 kerhotuntia. Syyslukukaudella oli erilaisia kerhoja yhteensä 114, osallistujia 173 ja niissä pidettiin yhteensä 172 kerhotuntia. 2014: Kevätlukukaudella oli erilaisia kerhoja yhteensä 16, osallistujia 196 ja niissä pidettiin yhteensä 200 kerhotuntia. Syyslukukaudella oli erilaisia kerhoja yhteensä 10, osallistujia 154 ja niissä pidettiin yhteensä 140 kerhotuntia. 2013: Kevätlukukaudella oli erilaisia kerhoja yhteensä 14, osallistujia 195 ja niissä pidettiin yhteensä 181 kerhotuntia. Syyslukukaudella oli erilaisia kerhoja yhteensä 17, osallistujia 213 ja niissä pidettiin yhteensä 268 kerhotuntia. * Kansalliseen liikuntaseikkailuun osallistuivat keväällä 2014 1A,1B,2lk,4A * Kunta on mukana Liikkuva koulu hankkeessa. Liikkuvan koulun tavoitteena on aktiivisempi ja viihtyisämpi koulupäivä. Liikkuviissa kouluissa ajatellaan asioita uusilla tavoilla: esimerkiksi istutaan vähemmän, tuetaan oppimista toiminnallisilla menetelmillä, liikutaan välitunneilla ja kuljetaan koulumatkat omin lihasvoimin. Koulut saavat tukea alueellisilta ja valtakunnallisilta verkostoilta, joihin kuuluu useita erilaisia lasten ja nuorten hyvinvoinnista kiinnostuneita toimijoita. * Varhaiskasvatuksessa ollaan mukana Varpaat vauhtiin! - kampanjassa. Varpaat vauhtiin! -kampanjan tavoitteena on lisätä lasten päivittäisen liikunnan määrää, tukea varhaiskasvattajien työtä liikuntakasvatuksen toteutuksessa ja

			innostaa lasten vanhemmat liikkumaan lastensa kanssa. * Toteutuneet ohjaustunnit: yläkoululaisille Selänteen hammashoidosta toimintapäivä 19.9.2013. Aiheina ravitseminen, päivittäinen suunhoito, tupakka/nuuska, virvoitus-/energiajuomat. Yläkoululaisille 13.11.2013 ravitsemusterapeutin luento. * Painon muutokset: 8-9.lk ja lukio 1-2.lk ylipainoisten osuus 2013 on 31-34%. Ylipaino on rajusti nousut edellisistä vuosista. Vuonna 2015 lukiolaisista ylipainoisia 28%. * Kouluterveyskyselyn tulokset 2013: suositusten mukainen kouluruokailu eli oppilailla kaikkia kouluruoan osia: 26% peruskoulun oppilaista ja 16% lukiolaisista ei syö joka päivä koululounasta, Frosteruksen koulun ruokailulinjaston muutokset suoritettu 1.9.13 ja 19.8.16, jonka tuloksena salaattien menekki ei kasvanut 2013, mutta työntekijöiden työmäärä on lisääntynyt. Päivähoitossa monipuolisuudessa on toivomisen varaa. * Kouluterveyskysely 2015: 31% lukiolaisista ei syö koululounasta päivittäin * liikunnan harrastaminen: 43% harrastaa vähemmän kuin tunnin viikossa hengästyttävää liikuntaa, 81% kokee terveydentilan hyväksi * Vuonna 2013 harrasti hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1h viikossa 30% lukiolaisista, vuonna 2015 vastaava luku oli 27%. * Lukiolaisista 66% koki terveydentilansa hyväksi vuonna 2013 ja 72% vuonna 2015
Oppilashuoltotyö muuttuu ennaltaehkäiseväksi	* Kokoaikainen koulukuraattori, nykyisen 2pv/vk sijaan. * Koulupsykologipalvelujen järjestäminen: Opiskelijalle järjestettävä keskustelu psykologin, sosiaalityöntekijän tai kuraattorin kanssa kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana arkipäivänä ja muuten viimeistään 7 päivän kuluessa * Koululääkäri 2 työpäivää/ kk (suositus 1 viikkotyöpäivä/500 oppilasta) * Jatketaan peruskoulun päättäneiden nuorten jatko-opintojen turvaaminen ja syrjäytymisen estäminen. Etsivä nuorisotyön jatkuminen	* Uusi resurssi: Koulukuraattori ja sosiaalityöntekijä 40 000€/v. * Priorisoidaan käyttötaloutta budjetin puitteissa niin, että saadaan Koulupsykologipalvelua 2pv/kk (15 000€). Ei ole aiemmin toteutunut ennaltaehkäisevässä työssä. * Etsivä nuorisotyö, sopimuksen mukaisesti 5 000€/v??	* Koulukuraattori 5 pv/vk aloitti 2.1.14. * Koulupsykologipalveluja Kärsämäellä 2pv/kk. Suomen Psykologiliiton ja THL hyväksymä suositus on korkeintaan 600-800 oppilasta/opiskelijaa yhtä psykologia kohti. Kouluyksiköitä tulee olla korkeintaan kolme yhtä psykologia kohden. * Kouluterveydenhuollon lääkarilla yksi työpäivä viikossa 500 oppilasta kohti. Lääkärikäyntejä 2015 oli yhteensä 163. * Etsivä nuorisotyössä 2015 yhteydenottoja 37, joista pitempään ohjaukseen jäi 31. Lisäksi erilaiset muut tapahtumat ja infot joissa kohdattu lukuisia nuoria (v. 2014 asiakkuudet 36, joista pitempään ohjaukseen jäi 25).

	* Etsivä nuorisotyö ja TIMEOUT * Tukioppilastoiminta * Lapset puheeksi, 2-portainen menetelmä / PAKKA- toimintaohjelma	* Jokilaaksojen Nuorten Tuki ry:n Kärsämäen nuorten työpajalla / yksilövalmennuksessa oli 2015 yhteensä 16 nuorta. Ajalla 1.1.2016 - 31.3.2016 työpajalla / yksilövalmennuksessa yhteensä 11 nuorta. * Frosteruksen koululla on jatkuvasti toiminut tukioppilastoiminta. He ovat koulutettuja 9-luokkalaista. * Lapset puheeksi - menetelmän käyttöönotto 1.1.2015 perusopetuksessa ja 1.8.2015 varhaiskasvatuksessa.
--	--	---

2)
Työikäisten hyvinvointi

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Työikäisten elintavat kehittyvät myönteiseen suuntaan ja työkyky säilyy pidempään	1. Mini-intervention käyttö kaikkialla sosiaali- ja terveydenhuollossa päihdehaittojen ehkäisemiseksi ja varhaisen puuttumisen avuksi. Sosiaali- ja terveydenhuolto, myös päihdepalvelut 2. Mielenterveyspalveluiden saatavuuden tasapuolisuus.Kriisiryhmän toiminnan kehittäminen. 3. Omaehtoisen terveyden edistämisen mahdollisuuksien luominen ja muutoksissa tukeminen - elämäntapatietouden lisääminen: yksilöohjaus, ryhmäohjaus Painonhallintaryhmä vuosittain, järjestetään terveyttä, hyvinvointia ja elämänhallintaa edistävää elintapamuutosryhmä, kestää 1,5 vuotta. Tehdään terveydenhuollon toimesta. HYTE-työryhmä koordinoi järjestöjen kanssa tapahtuvaa terveydenedistämistä, jossa pääpaino on valtimotautien ja muiden kansantautien ehkäisyssä (kansantauti-indeksi korkea) - Tupakoinnin puheeksi ottaminen asiakaskontakteissa ja savuttomuuden laajentaminen Kärsämäki jatkaa savuttomana työpaikkana, Attendo Oy Kuntaturva on myös savuton työpaikka. Työyhteisössä käsitellään työajalla tupakointi ja luodaan selkeät säännöt tupakointiin työajalla. Tuetaan tupakoimattomuutta. Tupakoinnin lopettaville tuki työterveyshuollosta ja työyhteisöltä. - Liikuntapaikkojen kunnossapito latupohjat ja latujen koneellinen kunnossapito säännöllisesti	Kunnan ja Attendon henkilökunta, jo olemassa oleva palvelu. Ryhmäohjaukset Attendon olemassa olevaa toimintaa Nikotiinikorvaushoito n. 200€/ tupakoinnin lopettavalle kunnan työntekijälle? Liikuntapaikkojen ylläpitolustannukset	1. Mini-intervention käyttö: käytön tehostamista jatketaan Audit-kysely; käytössä, tehdään vuosittain kroonista sairautta sairastaville, päivystyksen potilaille ja aina tervestarkastusten yhteydessä Päihdeongelmien vuoksi avo- ja laitoshoidot: avopalveluiden käyttö ja laitoshoidotjaksoit lisääntyneet 2011-2013, vuonna 2015 lyhyempiä laitoshoidotjaksoja, johon myös pyrkimys. Päihdelääkärin ja päihdehoitajan palvelut ovat kunnassa. Vuonna 2013 oli avohoitoasiakkaita 7,0 ja vuonna 2014 8,9 palveluiden piirissä. Vuonna 2015 tietoa ei ole saatavilla. 2. Hoitotaksot Visalassa Visalan hoitotaksot ovat lyhyempiä, mutta käyttö on pysynyt samansuuruisena. Työkyvyttömyyseläkettä saaneet 25-64-vuotiaat vuonna 2014 / 15,1 %osuus (vastaavan saman ikäistä 1000 asukasta kohden) -Kelan tilasto Depressiolääkkeiden Kelan korvauksen piirissä on ollut työikäisestä väestöstä vuonna 2014 8,1% jokaista 1000 asukasta kohden. 3. Ryhmäohjauksen toteutuminen, tulokset: Painonhallintaryhmää pidetty ohjattuna liikuntaryhmänä ja tavoitteena elintaparyhmäohjauksen toteutuminen niin, että saadaan pysyviä elintapamuutoksia. Tavoitteena olisi, että osallistujia olisi yli 10 / ryhmä. Keväällä 2016 Kärsämäellä vain neljä osallistujaa, syksyn ryhmä alkaa syyskuussa ja osallistujia haetaan. Irti tupakasta-vertaistukiryhmää ei ollut Sairastavuus ja kansantauti- indeksi, ks.osio 3. Kunnan työntekijöiden sairauspäivät v. 2014 hiukan lisääntyneet (v.2013 200 päivää vähemmän kuin edellisvuonna). - Savuttomat työpaikat: kunta jatkaa savuttomana työpaikkana - Liikuntapaikkojen käyttäjät kuntosuoritusten

	ja tuisukujen jälkeen – latuvalaistuksen lisääminen– liikuntatarvikevarastojen aukiolon lisääminen viikonloppuisin ja toiminnan lisääminen urheilukentällä yhteistyössä urheiluseurojen kanssa, KKI-kampanjaanosallistuminen / liikunta- ja tekninentoimi - Toimitaan yhteistyössä Jokihelmen opiston kanssa ja perustetaan/jatketaan matalan kynnyksen liikuntaryhmien pitämistä -asiantuntija luennot terveistä elintavoista/ HYTE-työryhmä kansalaisopiston kanssa - Tuetaan työpaikkojen työkykyä ylläpitävää toimintaa-henkilökunnan yhteiset virkistyspäivät/ esimiehet – tuetaan henkilöstönliikuntaharrastuksia- koulutuksiin osallistuminen, kehityskeskustelujen toteuttaminen, johtamisen kehittäminen / esimiehet- kuntoutusmahdollisuudet terveyden edistämiseksi - Liikuntareseptin käytön lisääminen	Kunnan työntekijöiden liikunnan harrastamista tuetaan ilmaisilla kuntosalivuoroilla (1x/viikko) ja uimahallikäynti 10x/v Pj tai Hpj tai vaihtoehtoisesti tuetaan kuukausikortin ostamista Attendon lääkäreiden ja hoitajien liikuntareseptin kirjoittamisen lisääminen	suorittajat ja suoritukset: 12 480 suoritusta 2015 (11 640 suoritusta 2014) KKI-hankkeet: SuomiMies/Nainen seikkailee- testibussi 2013-2016 jatkuu, aikuisia koululaisia yht. 250/kerta - Liikuntaryhmät/kansalaisopisto v. 2015 397h , joista allasjumpun tunteja 113 ja 448 kurssilaista, joista allasjumpun kurssilaisia 151 (v. 2014 392 tuntia ja kurssilaisia 604, joista allasjumpun kurssilaisia 81, v.2013 392 tuntia ja kurssilaisia 612). Yleisluentoja 2 kpl, yht. 4h ja osallistujia kahdella luennolla oli 21. (Luennot v. 2014 yksi yleisöluento, v.2013 yleisöluentoja 9 tuntia). varhaiseläkkeelle ja sairas eläkkeelle jäävät Työnohjaukseen varatut määrärahat Varhaisen puuttumisen malli on käytössä terveyspalveluissa työssä poissaoloihin varhainen puuttuminen ja esimiehen yhteydenotot.
Työikäisten terveyserojen kaventaminen	Palveluiden kohdentaminen sosioekonomisten terveyserojen kaventamiseksi * työttömien terveystarkastukset ja eläkeselvittelyt (Ilkka Taipale) * kunnan käytettävissä olevat kansalaisopiston opintosetelit myönnetään ensisijaisesti työttömille henkilöille ryhmäliikuntaan. Opintosetelin arvo 25€ (v. 2016). * kuntouttavan työtoiminnan lisääminen ja työpajatoiminnan kehittäminen kaikille ikäryhmille * palvelusetelit liikunnalliseen toimintaan / vastuutaho kunnan liikuntatoimi	Työpajatoiminta / € Palveluseteli / € Opintosetelien käyttö	Työttömien terveystarkastusten 8 kpl vuonna 2015 (v. 2013: 9 kpl, v. 2014 määrä puuttuu) Pitkäaikaistyöttömien eläkeselvittelyissä mukana 3hlöä vuonna 2015, joista 1 on päässyt eläkkeelle, 1. on haettu eläkettä (keväällä 2016) ja 1 odottaa vielä Ilkka Taipaleen lausuntoa eläkkeen hakemiseksi. Työpajatoiminta: Yksilövalmennusta nuorille Jokilaaksojen nuorten tuki ry:ltä ja pajatoimintaa heidän toimestaan. Kunnan työpajatoiminta käynnistyi Kärsämäellä 8/2016. Kuntouttavaa työtoimintaa jatketaan edelleen kunnan eri toimipisteissä ja kolmannen sektorin työnantajien kanssa. 26 hlöä v.2015 Liikuntaseteleiden käyttö kevät 2016: 67 kpl x 5 € ja 3 kpl x 2 € (ei tietoja v.2015). Opintosetelien käyttö v. 2014 65 kpl, v. 2015 60 kpl ja v. 2016 71 kpl Toimeentuloturva-asiakkaiden määrä 18-29-vuotiaiden ikäryhmässä kasvussa edelleen Perustoimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä laskenut v. 2014 vuoden 2012 tasolle. V.2015 82 kotitaloutta.

3)

Ikääntyvien toimintakyvyn ylläpitäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Hyvä toimintakyky ja osallisuuden	1. Palveluiden kohdentaminen tarpeenmukaisesti SENIORINEUVOLA	henkilöstö Omaistenillat järjestää Koivupuiston henkilökunta yhdessä järjestöjen kanssa	1. -terveystarkastuksia tehty kohdennettuina eri ikäisille, jotka seulonnan ja palveluohjauksen vuoksi löytyneet. Omaishoitajien

lisääminen	-ikäihmisten terveystarkastukset (75v) alkamassa /kotihoito /puhelinkontaktimahdollisuus vaihtoehtona teleQ:lle. Fysioterapeutin tekemät toimintakykyä tukevat kotikäynnit. -ennaltaehkäisevät kotikäynnit /kotihoito -kodin muutostyöt esteettömän liikkumisen mahdollistamiseksi (kuntalaisille ja taloyhtiöille infoa) -Huoltosuhde kasvaa, ikäihmisten määrä lisääntyy, haaste palveluiden kohdentamiselle. Kotihoidon palveluissa huomioidaan kuntouttava työ osana arkipäivää. Omaisille tiedotus, omaistenillat. -omaishoidon tukeminen ja intervallipaikkojen turvaaminen edelleen 2.Arkipäivän toimintojen ja liikkumiseen aktivoiminen Harrastustoiminta ja arkiaskareisiin aktivointi / 3.sektorin, omaisten ja henkilöstön yhteistyöllä -teiden ja jalkakäytävien aeraus/hiekoitus. Kunta ja ELY-keskus, kiinteistön omistajat -liukkauden huomioiminen liikkeessä, liukuesteet / järjestöt ja kunta - levähdyspaikkojen /-penkkien käytön lisääminen, tekninen toimi em> liikenneturvallisuus/suojatiet taajama-alueella / tekninen toimi -ikääntyville sopivia kuntoilulaitteita/kuntoilupisteitä? Koivupuiston käyttö / Voimaa vanhuuteen hanke, järjestöt -vertaisryhmien toiminnan jatkuminen yhdessä järjestöjen kanssa - kesätyöntekijöiden (2) käyttö vanhusten ulkoiluttamiseen edelleen. -liikuntapalvelujen edullisuus->järjestöjen toiminnan tukeminen osallisuuden lisäämiseksi (vaatimukset toiminnalle, perusavustus/lisä) 3 Päihdestrategian toteutuminen ja ikääntyvien päihdehaittojen ennaltaehkäisy ja puheeksi ottaminen Päihdesuunnitelmien päivittäminen Mini-intervention käyttö	esim. vanhustenviikolla. (Voimaa vanhuuteen vertaisohjaajat mukaan) Järjestöjen tapaamisiin aiheeksi esim. liikkuminen liukkaalla yhteistyö liikenneturvan kanssa Järjestöille saatetaan tiedoksi ideoita kuntoilulaitteiden ja liukuesteiden tarpeista Attendon päihdelääkärin toimintasuunnitelman mukaan.	terveystarkastukset. -kotikäyntejä tavoitteena 45 000 (v.2015 42 200 / v.2013 38 497 / v.2014 41 392) -kotihoito asiakkaat 2015 yht 170 tukipalveluasiakkaineen ja säännöllisiä asiakkaita n. 65-70 paljon hoitoa ja huolenpitoa vaativat asiakkaat (v.2013 osavuositilastossa määrät 116/53) Säännöllisiä kotihoidonasiakkaita 60 ja tilapäisiä keskimäärin 35. -omaishoidon tuen määrä/tuensaajat 22-25 (v.2013 18 / v.2014 26) 2. tapaturmien lkm/Kela -liikuntaryhmien 35 Fysioterapeutin vetämää liikuntaryhmää, allasryhmä -kokoon tumiskertojen lkm -järjestöille kohdennetut avustukset -maksuton tilankäyttö 3. puheeksi ottaminen Hopasun yhteydessä
--------------------------	--	--	---

4)

Hyvinvoinnin- ja terveyden edistäminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutaho	Resurssit	Arviointimittarit
Sairastavuuden väheneminen ja eläköitysmisiän nouseminen tarvitsevat toimenpiteitä sekä terveyden edistäminen. Kuntalaisen hyvinvointi, elämänhallinta ja terveydentila paranee, kuntalaisen oma vastuu, osallisuus ja yhteisöllisyys paranevat sekä liikunnallinen ja terve elämäntapa vahvistuvat.	Terveyden edistäminen perustuu asiantuntemukseen, riittäviin resursseihin ja selkeisiin vastuihin eri toimijoiden välillä. Hyvinvointia tukevista palveluista ja olosuhteista tiedottamista tulee tehostaa. Sairastavuuden ollessa korkea, hoitomallien kehittämistä tulee edelleen jatkaa. Kokonaisvaltaista hoidon koordinoitua ja asiakaslähtöisyyttä ja itsehoitoa tulee tukea. Kansansairauksien ennaltaehkäisyn kehittäminen. Pitkäaikaissairauksien hoitomallin kehittäminen Paljon palveluja tarvitsevien asiakasryhmien toimijatahojen palveluohjauksen vastuuta ja roolia tarkennetaan ja selkiytetään. Palvelut järjestetään asiakaslähtöisesti, olosuhteilla mahdollistetaan kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan kestävä kehitys	Terveyskeskus henkilöstö, koulujen henkilökunta ja kolmas sektori	Ikävakioitu sairastavuusindeksi laskee (THL) Sydän - ja verisuonisairauksien ehkäisy (THL) Tuki- ja liikuntaelin sairauksien ehkäisy (THL)
	Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tulee kehittää ja tukea.	Koko henkilöstö	
Päihdepalvelu	Ennaltaehkäisevää toimintaa ja palveluita pitää kehittää käypähoitosuositusten ja terveyspalveluiden tuottajan toimintamallien mukaan. Keskitetään palveluja avokuntoutuksen puolelle	Terveyskeskus henkilöstö ja koulujen henkilökunta	Laitoskuntoutuksen- ja laitoskatkaisuhoidon tarve vähenee?
Henkisen hyvinvoinnin tukeminen	Vaikuttavat ja tehokkaat palvelut järjestetään asiakaslähtöisesti.	Kaikki sektorit, koko henkilöstö	

OSA III VALTUUSTOKÄSITTELY

Hyväksytty valtuustossa osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua 27.9.2016 § 71 sekä toimii myös valtuustokauden raporttina.